Oponentský posudek bakalářské práce Marie Mikulíkové
Biblická osobní vlastní jména v českém znakovém jazyce

Marie Mikulíková si pro svou bakalářskou práci zvolila téma velmi zajímavé a v souvislosti s probíhajícím projektem Bible bez hranic nesporně aktuální. Jde však zároveň o problematiku pro teoretické uchopení dosti náročnou, neboť předpokládá ponor do oblasti onomastiky a biblické onomatologie, navíc s ohledem na specifičnost onomatologických procesů v (českém) znakovém jazyce.

Hlavním úkolem práce bylo shromáždění a klasifikace jmenných znaků pro biblické postavy v českém znakovém jazyce (na základě rozhovorů s neslyšícími překladateli projektu Bible bez hranic i na základě slovníků a videomateriálů), avšak nejprve bylo třeba proniknout do kontextu zkoumání a připravit si pro vlastní výzkum teoretickou půdu. Právě to bylo ovšem jedním z velkých problémů této práce, a to v několika ohledech. 1/ Přestože měla autorka v zadání (a má uvedeno v seznamu literatury) mnoho zásadních prací z okruhu biblických studií i onomastiky češtiny i znakových jazyků, využívá jich – na úkor adekvátního vystižení problematiky – pouze několik (zcela např. pominula *Naše příjmení* D. Moldanové), 2/ nevybírá z nich vždy pasáže zcela relevantní vzhledem k tématu práce, zabývá se často margináliemi, 3/ častokrát texty z odborné literatury vzájemně smysluplně nepropojuje, resp. zachází s nimi dosti chaoticky, 4/ některým důležitým aspektům antropononomastické problematiky se nevěnuje vůbec (např. příjmením a přezdívkám). Také – ale to je u bakalářských prací časté – jsou teoretické pasáže málo provázány s pasážemi věnovanými vlastnímu výzkumu.

Další problém spočívá v nepřehlednosti některých částí práce. Často chybí návaznosti, mnohé se opakuje (např. tabulka z práce Radky Faltínové je v textu prezentována neúčelně třikrát), přílohy jsou uváděny bez hlubší promyšlenosti, přiložená DVD nejsou označena. V práci nacházíme mnoho nepřesností (např. v bibliografii – namátkou – u studie L. Jánského na s. 143 chybí název, tamtéž nahoře chybí název položky, k níž je uveden elektronický odkaz; dále se na s. 11 mluví o elicitaci šesti projevů respondentů, ale v práci jich je zohledněno pouze pět, v závěru na s. 141 je vynecháno a nedoplněno místo pro percentuální vyčíslení „příběhových“ znaků atd.); je zde zkrátka mnoho nedůsledností a nedopatření různého typu. Malá pečlivost (nebo také spěch?) se projevuje i v grafickém členění textu a v užívání grafiky vůbec (typy písma, mezery atd.).

To je spojeno i s problematickou jazykovou a stylovou úrovní práce. Text by měl být ovšemže psán odborným stylem, tj. měl by po všech stránkách zachovávat žánr bakalářské práce – ale to zde bohužel neplatí. Týká se to zejména hovorové syntaxe a celkového stylu a tónu, v němž se text nese. Nenacházíme zde ani tak nedostatky interpunkční či pravopisné (i když ani ty zcela nechybí), mnohde se však vyskytují pasáže agramatické, všelijaká vyšinutí z vazby apod. Stylizační a formulační problémy se prolínají celou prací. (Již abstrakt např. vybočuje z hranic požadované formy.)

Co se však týče samého výzkumu, přináší nesporně mnoho zajímavého a autorka mu evidentně věnovala dosti pozornosti a poctivé práce. Dospěla k řadě důležitých zjištění – oceňuji např. pasáže o jménech založených na příběhu, který je s danou postavou spojen (mluvila bych tu raději o příběhu než o příhodě), i nalezení nové kategorie, v níž je motivace

jména dána typickou činností. (Taková kategorie se v klasifikaci Radky Faltínové nevyskytuje. Dalo by se uvažovat o důvodu, příp. o tom, zda podobné případy nejsou třeba rozptýleny v kategoriích jiných?)

I v části věnované prezentaci výzkumu však některé podstatné věci chybí nebo je výklad provázen nepřesnostmi. Potvrzení či vyvrácení hypotéz stran podoby a motivace biblických jmen (s. 136 – 138) mají ukázat koláčové grafy a percentuální vyčíslení údajů, avšak údaje, z nichž se zde vycházelo, tu nikde uvedeny nejsou – proto je těžké tato data pokládat za směrodatná.

Oceňuji modifikaci tabulky převzaté z práce Radky Faltínové (s. 140) – avšak objevila jsem zde též nepřesnost: v položce „Obecné / tradiční jmenné znaky" je uvedeno 10 znaků, avšak v jejím vnitřním členění v součtu nesouhlasí počet „znaků s nejasnou motivací" (9) a znaků, které mají „souvislost s legendami o svatých" (3). (To je dohromady dvanáct.) V tabulce bych uvítala k jednotlivým kategoriím příklady – byla by tak hodnotnější a mnohem vstřícnější k čtenáři.

Co se týče pojednání o jednotlivých jmenných znacích, příliš jsem nepochopila účel uvádění úryvku z ČEP – autorka totiž málokdy vybírá úryvek vztahující se k motivaci jména, resp. k charakteristickým rysům dané postavy (např. u jména Izák nevybírá úryvek, v němž by se tematizoval smích, u jména Šalomoun není tématem úryvku moudrost). Byl úryvek vybrán s nějakým záměrem, nebo libovolně?

Jména biblických postav souvisí – jak uvádí např. Heller – s posláním či úkolem, které tyto postavy dostaly od Boha (to je dáno i změnou jmen některých hrdinů během jejich života – Abraham, Pavel aj.) To je začasté zohledněno v motivaci biblických jmen v hebrejštině. Nebylo by tuto motivaci možné spojovat se jmény „příběhovými" nebo s těmi, která zohledňují typickou / oblíbenou (autorka uvádí tato dvě adjektiva) činnost těchto postav? Nejde tu spíše – nebo alespoň někdy – o ono poslání či povolání, které se v motivaci jména realizuje?

Další má otázka směřuje ke kulturním konotacím spojeným se jménem určité biblické postavy i v češtině a v jiných evropských jazycích – např. král Šalamoun je obecně proslulý svou moudrostí (srov. frazeologii s tím spojenou). V příslušném jmenném znaku ČZJ se tato vlastnost (moudrost), jak je vidět, zohledňuje též. Je to mezi jmennými znaky častější? (K české kulturní frazeologii spojené s biblí by v tomto ohledu mohl být užitečný slovník Patrika Ouředníka *Aniž jest co nového pod sluncem*, naposled vydaný v r. 2011)

Další otázky:

Proč by bylo bývalo vhodné věnovat pozornost také příjmením (a přezdívkám) v mluvených jazycích (zejm. z hlediska jejich vzniku)? Má to nějakou relevanci se zřetelem k povaze jmenných znaků v znakových jazycích?

Pro prezentaci jednotlivých biblických postav a jejich jmenných znaků bylo zvoleno abecední pořadí. Jaké jsou výhody a nevýhody tohoto uspořádání? Uvažovala autorka i o uspořádání jiném?

Patří mezi biblická vlastní jména i výraz Bůh (a příslušný jmenný znak)? Oceňuji poznámku o variantách označení Boha (s. 140) a ráda bych se zeptala, zda některé z nich existují i v českém znakovém jazyce

Jako laik se ptám: proč tvořili členové překladatelského týmu Bible bez hranic nové znaky pro jména biblických postav i tam, kde již byly vžity znaky jiné, používané třeba i

v běžném znakovém jazyce pro jména reálných osob (Adam, Marie)? Co vede překladatele k takovým krokům?

Co je na posuzované práci třeba hodnotit kladně, je: výběr náročného úkolu a snaha mu dostát (i přes mnohé závažné – výše zmíněné – problémy a zřejmý chvat v závěrečných stadiích), uspokojivé provedení vlastního výzkumu s pěti respondenty a zpracování jeho výsledků spolu s excerpcí vybraných jmenných znaků ze zadaného materiálu; a konečně vytvoření databáze 55 jmenných znaků pro biblické postavy, klasifikace těchto znaků a vyvození samostatných závěrů. Úkol bakalářské práce byl tedy nesporně splněn, navíc autorka dospěla k zajímavým zjištěním a tak či onak otevřela některé důležité otázky. Výsledky její práce, domnívám se, mohou být potřebné nejen v kontextu projektu Bible bez hranic, ale i v souvislostech obecnějšího, teoreticky zaměřeného studia českého znakového jazyka v jeho vztahu k biblické onomatologii. V tomto ohledu je ostatně práce Marie Mikulíkové, nemýlím-li se, prvním soustavnějším pojednáním.

Proto posuzovanou bakalářskou práci doporučuji k obhajobě.

Navrhovaná klasifikace: dobře, snad i velmi dobře (v případě vynikající obhajoby).

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
Ústav jazyků a komunikace neslyšících
FF UK Praha

V Praze 29. 8. 2016